

ПЕТЕР САБО СЕНТМИХАЙ СВИВАНЕ НА ВРЕМЕТО

Превод от унгарски: Живко Ангелов, 1983

chitanka.info

Д-р Джордж Хайд, асистент от катедрата по физика при Норуичкия университет, широкоплещест, забележимо пълничък младеж, на 3-ти октомври 1981 г. поръча такси от един хотел в Лондон и в изтъркан от употреба куфар постави приспособленията за експеримента, който трябваше да извърши пред учените на Роял Асошиет.

В таксито още веднъж прегледа записките, които бе написал на малки листчета, и постоянно ги разбъркваше като карти. Името на д-р Джордж Хайд бе непознато дори в по-тесните кръгове от специалисти и тъкмо затова учените от Роял Асошиет прочетоха с известно недоумение и недоверчивост поканата:

Д-Р ДЖОРДЖ ХАЙД Ви кани на представление за структурата на време-пространството и за някои нестабилни времеформации. След беседата публично ще се извърши физически експеримент.

Хайд бе готов за всичко лошо, но празната аудитория на Роял Асошиет надхвърли и най-тревожните му предчувствия. Няколко негови приятели и познати съставяха множеството от присъстващи. Самите те бяха млади учени, но имаше и няколко скучаещи журналисти, чиито вестници в природонаучната си рубрика бяха задължени да отбелязват всяка публична изява в Роял Асошиет.

Хайд се огледа, изтри с кърпичка очилата си и смутено започна да говори, като си играеш с листчетата, събираше и ги разбъркваше, след това изтърва цялата папка с книжа. Журналистите дискретно се подсмиваха.

— Госпожи и господа! Ние сме толкова малко тук, че ще бъде нескромно от моя страна да злоупотребявам дълго с времето ви... Затова бих искал да ви представя само най-същественото от моите изследвания... Общозвестно е, че привържениците на теорията за „растяща вселена“ през последните десетилетия изоставиха аргументите си за теорията за „спокойното състояние“ на вселената. Ето тук са изчисленията ми... — Хайд нервно опипа записките-хартийки с различен цвят и форма, които отново се разпръснаха. — Но това сега не е най-главното. Въз основа на моите изчисления доколкото структурата на световното пространство е хомогенна, вследствие единството на време-пространството, заедно с разширяването на

вселената *пропорционално се свива и времето*. Дълго се борих с тази теория, дълго време считах всичко това за фантазмагория, докато през 1976 г. д-р Робърт Ерлих, американски физик, не достигна до извода, че времето не е непрекъснато. Според него трябваше да съществува един „кronon“ — възможната най-кратка продължителност в природата, което е билионна част от двубилионната част от секундата на най-малкото времеединство. Ако това искаме да запишем с числови знаци, то между десетичната запетая и двойката трябва да има 23 нули...

От теорията на Ерлих следва също така, че тя се отнася само за елементарните частици, че времето не е непрекъснато, не е непрестанно, а квантово, ако щете, дори „ронливо“ по природа. Физически от това следва, че квантите на времето се ускоряват или забавят, настъпва липса на непрекъснатост или „времето спира“. Но това означава, че и квантовото време не гарантира реверзибилитирането на причинните процеси: тоест, причината и причинителят биха могли да сменят своите роли. В лабораторни условия успях да бомбардирам продължително с кронони една част от пространството — един алуминиев лист и посредством него едно тяло, на което едната му страна бе откъм алуминиевия лист. Ако желаете, бих могъл да демонстрирам времето и съответно възвратимостта на причинните процеси.

Аудиторията наблюдаваше с интерес Хайд, докато извади от куфара един блестящ метален лист, разположи го на масата, после измъкна няколко чаши и яйца. Публиката започна да се подсмивва. Усмивнаше се и силно потящият се Хайд.

— Зная, че е забавно да се извършват такива експерименти в Роял Асошиет, но целта ми е посредством използването на органична и неорганична материя да убедя съмняващите се в истинността на моето становище. Сега ще счупя тази чаша в алуминиева тавичка. Виждате, нали? Така, Сега ще поставя тавичката върху алуминиевия лист. Както виждате, в този момент чашата отново е здрава. Същия този експеримент ще направя и с яйцето. Моля!

Изпъвайки вратове, присъстващите станаха и с учудване гледаха как счупеното лице, поставено над алуминиевия лист отново се превръща в здраво, а изместено оттам, пак се счупва. Хайд помоли някой от зрителите да извърши опита с яйцето и чашата. Атракцията

явно се хареса на публиката. Всички се оживиха и клатейки глави, говореха, че отдавна не са виждали такива изкусни фокуси.

След лекцията имаше само два въпроса, които зададе един възрастен човек, за когото Хайд по-късно узна, че бил американският професор Фънли, един от най-големите авторитети в изследването на елементарните частици.

— Колко голяма част от пространството може да бомбардирате с „кronони“ и считате ли за възможно възвращаемостта на причинните процеси в живите организми?

— Засега най-голямата бомбардирана площ е колкото една пета, но считам за допустимо, че от тези листа може да се „открадне“ значително по-голяма площ... Яйцето също е жива структура, тъкмо и затова направих експеримент с него. Разбира се, ако положим един нефункциониращ организъм на такава реверзибилна площ, той не би могъл да възвърне живота си. Тук може да говорим само за виртуална реверзибилитарност...

— Според вас в момента в каква фаза на „свиване на времето“ се намира световното пространство?

Хайд се замисли, поглади косата си.

— Това е по-скоро философски въпрос... Трябва, естествено, да се проследи такава точка от времето, в която се разрушава досегашното равновесие на причинните процеси, тоест времето се „откача“. Животът на хората и колелото на историята все по-бързо ще започнат да се въртят в обратна посока... Но това е допустимо след един по-продължителен стадий, когато времето действително ще спре... тъкмо в това преходно състояние на уравнивяване...

Повече въпроси нямаше. Само някои дойдоха да поздравят Джордж Хайд, а мнозинството, подсмивайки се, се отдалечаваше. Сегашният секретар на Роял Асошиет не помоли младия физик да изготви писмено изложение от експеримента за изданието на годишната книжка. В лошо настроение Джордж Хайд тръгна за в къщи. Съпругата му Барбара го очакваше с празнична вечеря, но по лицето на мъжа си прочете, че няма голямо основание за празнуване.

На другия ден сред сутрешните вестници единствен „Обзървър“ споменаваше в няколко реда за представлението на Джордж Хайд: „Сред оскъдната публика протече представлението на младия възпитаник на Норвучкия университет, д-р Джордж Хайд. Интересната

си теория бе придружил с няколко не твърде убедителни, но забавни фокуса, в които главната роля бе отделена на яйца и чаши. Според д-р Хайд структурата на време-пространството във вселената е такава, че заедно с растежа на пространството се извършва свиване на времето и възвръщане на причинните процеси. Явно и д-р Хайд е попаднал в стария капан: кое е първичното — кокошката или яйцето? Вероятно обаче и той няма да може да даде окончателния отговор.“

Джордж Хайд захвърли вестника и почервения от гняв. В катедрата сега ще се подсмиват ехидно, а учениците ще се хият зад гърба му.

— Не се ядосвай, скъпи! — рече Барбара, която вече бе чела вестниците. — Гениите рядко са разбираани от собствената си епоха.

Джордж Хайд изруга и тръшна след себе си вратата. Знаеше, че Барбара му съчувствува, но наивността ѝ понякога го дразнеше.

В лабораторията прие поздравленията на колегите и традиционните закачки в такива случаи, после потъна в изчисленията си. Разполагаше с известни данни за размера на експанзията на вселената, най-вече чрез ефекта на Хубъл, но за времето можеше да се опира само на относителни оценки. По този начин за разрушаване на равновесието на време-пространството можеше да прави само предвиждания, където един-два милиона години едва ли можеха да окажат някакво влияние... Огорчен, изостави електронноизчислителната машина. Погледът му се спря на алуминиевия лист, който бе оставил до себе си. Върху него имаше една умряла муха. Това го изненада, защото се сети за въпроса за живите организми. Забърза към катедрата по психология, където един психолог с измъчен поглед години наред извършваше лабораторни експерименти с плъхове и бели мишки и от година на година все повече заприличваше на опитните си екземпляри. Поиска от него една мишка и я понесе към лабораторията си. За съжаление отново срещна няколко свои ученици, на които достави неповторимо преживяване, виждайки го с мишката.

Хайд я постави върху алуминиевия лист. Животното започна да се гърчи, после за частици от секундата промени големината си, формата, а след това се изпъна и застина неподвижно.

— Ясно — помисли си Хайд. — Жизненото функциониране е комплексно явление, при което разрушаването на причинните процеси

обърква всяко клетъчно образуване. Само така би могло да бъде възможно... Универсалното свиване на времето обаче трябва бавно, много бавно... За да може от един път да назрее... причина и причинител... Джордж Хайд впи пръсти в разрешената си брада. Бомбардираният с елементарни частици с времепродължителност един кронон алуминиев лист в известен смисъл стана проводник на кронони: от това листче времето действително изтича. Но откъде? Най-важното — къде?

Хайд постави часовника си върху листа. Той моментално спря да работи, след няколкосекундна пауза започна да се движи в обратна посока. Не след дълго се прекрати и това действие и часовникът се разпадна буквално на съставните си части. Останало бе само прах от стъкло и метал.

Хайд извърши много подобни експерименти с други предмети, но от състоянието на сложените вещи забеляза, че в процеса време има изключително голяма разлика, а не можеше да открие зад тях никаква разумна закономерност. Вероятно изтичането на времеквантите не се извършва в един и същ ритъм.

Всичко това бе ужасно интересно и Хайд почувствува не само че може да бъде притежател на Нобелова награда за физици, но и възможността бъдното поколение да учи името на Джордж Хайд наред с имената на Нютон и Айнщайн, а може и преди тях...

Само че сега най-големият физик на всички времена трябваше да бърза за в къщи, защото бе обещал на Барбара днес той да направи покупките. Вмъкна се в „Хамбургер Хийвънс“ за един вкусен американски сандвич и докато го ядеше, обхващаше го натрапчиво чувство, че този ден бе по-дълъг от предишния. Докато се хранеше, забеляза, че дясната му ръка малко е посиняла и се е надула. По-особена болка не чувствуваше, но гледката толкова го смути, че на връщане се отби до доктора за консултация. Лекарят смутено хъмкаше, опипваше ръката на Хайд, задаваше му различни въпроси, постави му инжекция, после повика още един лекар. И той му прегледа ръката, и той го разпитва, след това и двамата започнаха да се консултират.

— Вижте, мистър Хайд — заговори накрая объркано единият от лекарите, — нашето мнение е незабавно да постъпите в болница. Настъпило е смущение в кръвообращението, чиято причина и природа засега не познаваме.

— Не ме боли ръката и нямам време за такива работи — мърмореше ядосано Хайд. Другият лекар гледаше унило към него.

— Трябва да намерите време, сър! Ако не избързаме, може да се наложи да ампутираме дясната ви ръка.

Три седмици Джордж Хайд лежа в болница. Лекарите положиха всички усилия да спасят ръката. И успяха, но отчасти — ръката на Хайд остана саката.

През тези три седмици кошмари измъчваха постоянно Джордж Хайд — непрекъснато мислеше за свиването на времето.

— Късмет имаме, че ръката ти оздравя, скъпи — тихо заговори в къщи Барбара, без да знае, че ръката на мъжа ѝ е вече саката. — Не трябва да закъсняваш за утрешната беседа в Роял Асошиет. Навярно ще премине с успех! Искам да ти направя празнична вечеря, скъпи!

Джордж Хайд гледаше слисан съпругата си.

— Но впрочем тя се състоя преди повече от три седмици!

— За какво говориш, скъпи?

— Виж какво, Барбара, аз не съм идиот! На трети октомври се състоя тази проклетата беседа в Роял Асошиет. Ти самата четете онази проклетата статия в „Обзървър“... но къде ли го дяха?

— Джордж, аз наистина не зная... впрочем, днес сме втори октомври! Джордж, къде отиваш? Почакай!

Хайд нахълта в университета. Неговия приятел, психолога, го потупа по рамото.

— Ама ти още ли не си в Лондон? Голям човек ще станеш, старче! За какво ще изнасяш беседа? Завиждам ти! Толкова млад!

Джордж Хайд влезе в лабораторията и отиде до масата. Всичко преобърна, но никъде не намери алуминиевия лист. Нещо повече: записките също липсваха. Закрил лицето си с длани, мислеше напрегнато. Напразно колегите го питаха какво му е.

Точно и ясно Хайд си спомни за всичко, което се беше случило. И внезапно разбра. Вратичката... Това алуминиево листче бе вратичката, през която започна да изтича времето... времето на света. Три седмици то е попивало това време, все повече време и бавно, много бавно, но все по-бързо се свива, връщайки всичко към началото. И този алуминиев лист е тук, някъде тук, но сега вече за веки, в друго време, ако щете в друго пространство...

Случаят Хайд възбуди интереса на много учени психолози, но историческите условия не бяха удобни за спокоен и научен анализ.

Когато Джордж Хайд почина тихо в един лондонски психоневрологичен институт, избухването на Втората световна война витаеше във въздуха. Но за щастие той нямаше да я изживее.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.